

Kurtuluş Mesajını Başkalarıyla "Nezaket ve Saygıyla" Paylaşmak (1. Petrus 3:15)

Tevrat, Zebur ve İncil'in Anlaşılır bir Çevirisini Yapmak ve Kullanmak

Yazan: John Travis

John Travis, yirmi dört yıl süreyle

Müslüman cemaatleri arasında yaşamış

ve birçok Müslüman ülkede bulunmuştur.

Müslümanlar için yapılmış iki çeviride

yoğun bir şekilde çalışmış ve birkaç

çeviriye de danışmanlık yapmıştır.

İnsanların hayatında Kutsal Yazılar kadar değerli çok az şey var. Kutsal Kitap söz konusu olduğunda, biliyoruz ki yüzyıllardır uzmanlar herkesin bu kitabın ebedi mesajından yararlanabilmesi için ellerinden geldiğince dünyanın başka dillerine çevirmeye çalışmışlardır.

Geçen yüzyıl içinde Kutsal Kitap'ın çok sayıda çevirisi yapıldı; aynı dilde birden fazla çeviri vardır. Örneğin İngilizce'de oldukça resmi ve geleneksel üslûpta olanından tutun halk dili düzeyinde, basitleştirilmiş ya da çocuklar için olanına kadar değişik dil düzeylerinde çeviriler bulunmaktadır. Kimi çeviriler sadece kilise çevresinde kullanılan terimlerle doludur, kimi çevirilerde ise daha genel terimler kullanır. Yine bazı çeviriler var ki, bunlar daha çok değişik dinsel geçmişlerden gelen okuyucular için uygundur; "Yahudiler için İncil" gibi. Bu çeviride İsa adının İbranice biçimi olan 'Yeşua' kullanıldı; ya da Müslüman okuyucular için Kutsal Kitap'tan çevrilen kimi kitapçıklar gibi. Ana metin o yerin dilinde olduğu halde, adlar Müslümanlar'ın aşına olduğu biçimiyle kullanılır; örneğin İsa adı gibi. Kitabın kapağında, hangi dilde olursa olsun, **İncil** kelimesi bulunur. Bu kısa makalede, Müslüman okuyucular için anlamlı ve saygın çeviriler yapmakta başvurulmuş özel dilbilimsel faktörler ele alınmaktadır.

Müslümanlar'ın Tevrat, Zebur ve İncil'e değer vermesi

Kutsal Kitap çevirisinin belirli bir inanç grubuna anlamlı gelebilmesi için, o grubun dilini ve dinsel değerlerini ciddiyetle göz önüne alması gerekir. Çağımızda, küreselleşmeye ve teknolojiye bağlı olarak, Müslüman ve Hıristiyan cemaatler birbirleriyle ve birbirlerinin Kutsal Kitaplarını araştırma konusuyla daha çok ilgilenmeye başlamışlardır. Bu bağlamda önemli sayılabilecek noktalardan biri Müslümanlar'ın, Hz. Muhammed'ten önce gelen Kutsal Kitap'a gösterdikleri saygıdır; bunun en azından teorik olarak böyle olduğunu söyleyebiliriz. Gerçekte Hıristiyanlık dışında Kutsal Kitap'ı (*Tevrat, Zebur ve İncil*) Tanrı'nın vahyi olarak resmen kabul eden tek din İslamiyet'tir.

Her ne kadar Müslümanlar arasında Kutsal Kitap'ın bugünkü haliyle kabul edilip edilemeyeceği, geçen yüzlerce yıl boyunca değişikliğe uğrayıp uğramadığı, ya da kasıtlı olarak değiştirilip değiştirilmediği konusunda sürüp giden tartışmalar olsa da, genelde, en azından teolojik olarak Müslümanlar Tevrat, Zebur ve İncil'i orijinal halleriyle ve orijinal

dilleriyle(İbranice, Grekçe ve Aramice)³ kutsal kitaplar sayarlar. Bu nedenle Tevrat, Zebur ve İncil'i Müslüman arkadaşlarımızın anlayabileceği, zevkle okuyabileceği biçimde çevirmek hem Rabbimize hem de Müslüman cemaate önemli bir hizmettir.

Altı Dilbilimsel Anahtar

İslam ve Kutsal Kitap arasında bulunan kültürel, teolojik ve dilbilimsel benzerlikler, Yahudiler ve Hıristiyanlar gibi, köklerini İbrahim'de bulan Müslümanlar için anlaşılır bir çeviri yapma ihtiyacını açıkça gözler önüne serer. Aşağıda birkaç dilbilimsel anahtardan söz edilmektedir.

1. Kutsal kitap'ın Bölümleri

İlk anahtar, Kutsal Kitap'ın çevirisi için seçilecek uygun bir başlıktır. İslam edebiyatı ve teolojisi Kutsal Kitap'ın değişik kısımları için uygun başlıklara (*Tevrat, Zebur, İncil*) sahip olduğu için bu başlıklar korunabilir. Ne yazık ki birçok çevirmen Kutsal Kitap'ı Eski ve Yeni Antlaşma şeklinde tanımlamak mecburiyetini hissetmektedir; bu terimler çoğu Müslüman için hiçbir şey ifade etmez. Kutsal Kitapla ilgili İslami terimlerin göz ardı edilmesinin nedeni, ya çevirmenin bu terimlerden habersiz olmasından ya da bu terimleri kullandığında kiliseleri gücendirme kaygısından kaynaklanmaktadır.

Göz önüne alınması gereken diğer iki terim *kitap* ve *İncil* sözcükleridir. İslamiyet dört kutsal kitabı kabul eder: *Tevrat, Zebur, İncil* ve *Kuran*. Bu nedenle Kutsal Kitap'taki 66 kısımdan söz ederken *kitap* sözcüğü yerine *sûre*, veya buna yakın bir sözcük kullanılmalı. *Sûre*, Kuran'ın 114 bölümünden her birine verilen genel addır. *İncil (müjde)* terimine gelince, İncil'in ilk dört kısmı, yazarların adıyla başlar: *Matta*'ya göre *Müjde*, *Markos*'a göre *Müjde*...v.s. İncil terimi bu kapsamda kullanılmamalı; çünkü böyle bir yaklaşım, dört İncil varmış gibi anlaşılıyor. Ya basitçe '*Matta*' ya da '*Matta*'ya göre *İyi haber*' denebilir ve İncil sözcüğü kitabın tamamı için kullanılabilir.

2. Kutsal Kitap'ta geçen Kişi Adları

İkinci anahtar, kişi adlarıyla ve özellikle İsa'nın adıyla ilgilidir. Kuran'da geçen önemli kişilerin adları Kutsal Kitap'ta da geçer. Bunların başında Adem, Nuh, Yakup, İbrahim, Yusuf, Süleyman, Vaftizci Yahya ve İsa Mesih gelir. Kuran'da bu kişilerin yaşamları kısmen anlatılmakla birlikte, belli ki bu kişiler Kutsal Kitap'ta geçen aynı tarihsel kişilerdir. Çevirilerin kabullenilmesi ve dinsel açıdan onaylanması için, bu adların kullanılmasında hayati bir önem vardır. Ne var ki buna itiraz edenler de çıkıyor.

En büyük itiraz, Yezu Kristo gibi tamamen yabancı isim biçimleri yerine 'İsa Mesih' adının kullanılmasındadır. Bu kişiler itirazlarını, İncil'deki İsa tasviri ile Kuran'daki İsa tasvirlerinin farklı olmasına ya da taşra kiliselerinin Yezu⁴ gibi adları kullanmalarına dayandırmaktadır. Bu itirazlara karşı gelenler de İsa adının başka biçimde söylenmesinin (fonetik bakımdan Grekçe'ye *-Ieosous-* ya da İbranice'ye *-Yeshua-* daha yakın olması) yanlış anlaşılmaları önleyemeyeceğini söylemektedirler. Buna ek olarak, 1. Korintliler 9:19-23 şunu açıkça ima etmektedir: Kutsal Yazılar'a sahip olanlar, kendilerini, Mesih'ten uzak olanların hizmetkârı gibi görmelidirler. Geleneklerinde öyle esnek olmalı ki, "ne yapıp yapıp bazılarını kurtarmak için herkesle her şey" olabilsinler. Şunu farkettim ki, çevirmenler İsa adının İslam'dan önce de var olduğunu ve Hıristiyan kaynaklarından⁵ türetildiğini öğrendiklerinde, bu adı daha rahat kullanmaya başlıyorlar ve metnin daha anlamlı olmasını sağlıyorlar.

Bu nedenle hem eski çevirilerde hem günümüz çevirilerinde İsa adı kullanıldı; bunlardan biri de "Elegant Gospels" (Güzel Müjdelere)⁶ adıyla bilinen Arapça çeviridir. Türkçe, Farsça, Endonezya-Malay ve Urdu⁷ dillerinde yapılan tüm Kutsal Kitap çevirilerinde de İsa adı kullanıldı. Sadece Güneydoğu Asya'da 20'den fazla çeviride İsa⁸ adının kullanıldığını biliyoruz. Şuna dikkatinizi çekmek istiyorum, değişik dillerde ve aynı dilde birden fazla yapılmış ya da bugün yapılmakta olan birçok çeviride hem İsa adı hem de bu adın o dillere uydurulmuş biçimi kullanılageldi. Dünyanın büyük ve önemli dillerinden örnek verecek olursak Arapça, Urdu, Bengali, İngilizce, Malay ve Sudanca

3. Rab (Kurios)

Üçüncü anahtar yine İsa için kullanılan Rab (Kurios) sıfatıyla ilgilidir. İngilizce Kutsal Kitap⁹ çevirilerinde "efendi, rab, Rab ya da muallim-öğretmen" diye yorumlanan Grekçe "Kurios" sözcüğü, yetki ve güç sahibi anlamına gelir. Bu terimi çevirirken, insan için (bazı çevirilerin yaptığı gibi, sadece Tanrı için kullanılan bir unvan olmamalı¹⁰) kullanılabilen bir sözcük seçmek son derece önemlidir; çünkü Tanrı Sözü beden aldığı anda tümüyle insan oldu. Buna verilecek güzel örnekler arasında İngilizce çevirilerde kullanılan "Lord-Efendi", İspanyolca "Senor", Almanca "Herr", Java dilinde "Gusti" ve Filipinler'in bazı bölgelerinde kullanılan "Gusti" bulunmaktadır. Grekçe'de İsa için kullanılan "kurios" sözcüğü, bu dillerin hepsinde rahatlıkla yetki sahibi¹¹ saygın bir kişi için kullanılacak sözcüklerle çevrilmiştir.

4. Allah

Dördüncü anahtar, ilahi adların çevirisidir. Tabii ki bunların başında Allah adı gelir. Müslümanlar için kuşkusuz en kutsal ve en değerli sözcük 'Allah'tır. İslam'ın ilk akidesi "Allah'tan başka ilah yoktur" der. Allah sözcüğü etimolojik olarak, İngilizce'ye "God" diye çevrilen İbranice'deki "El" ya da "Elohim" sözcüğüyle ilintilidir. Bazı çevirmenler "God" yerine "Allah" adının kullanılmasında çok çekingen davranır; "God" sözcüğünün verdiği anlamı veremeyeceğinden korkarlar. Ne var ki, Hıristiyanlar, tıpkı İsa adında olduğu gibi, Hz. Muhammed'in doğumundan çok önceleri bile "Allah" adını kullanıyorlardı ve bu ad Müslüman nüfusun yoğun olduğu ülkelerde yapılan birçok Kutsal Kitap çevirisinde kullanıldı. "Allah"¹² adını kullanan büyük diller arasında Arapça, Endonezyaca, Javaca, Sudanca yanı sıra başka diller de var.

Kutsal Kitap çevirilerinde "Allah" adı, İbranice *Elohim* (ve ilgili terimler) ve Grekçe *theos* karşılığında kullanılır. Bunun yanı sıra Güneydoğu Asya'da bazı çeviriler ve son yıllarda yapılmış olan Arapça bir çeviri İbranice YHWH (*Yahweh-Dört sessiz harften oluşan-Tetragammaton*) ile birlikte *elohim* sözcüklerini "Allah" diye çevirmiştir. Bazıları "Allah" adını yalnızca *elohim* ve *theos* için kullanırken, bana göre Müslümanlar'ın kullanımına uygun olduğu için, YHWH de "Allah"¹³ diye çevrilebilir. Eğer "Allah" her iki terim için kullanılırsa, dikkat edilmesi gereken birkaç nokta var. Birincisi, *YHWH* ve *elohim* metinde aynı yerde geçtiğinde, bu iki İbranice terimi ayırt etmek için farklı bir terime ihtiyaç var.¹⁴ İkincisi, *elohim* sözcüğü metinde çoğul ya da iyelik takısıyla geçtiğinde (örn. "tanrılar" ya da "benim Tanrım", "senin Tanrın") yine farklı terime ihtiyaç var. Çünkü tüm İslam âleminde *Allah*

sözcüğü, dilbilgisi açısından çoğul ya da iyelik takısı alamaz (yani dilbilgisi ve kültür açısından "benim Allahım", "senin Allahın" ya da "allahlar" dñemez).

5. Allah'ın Kelamı/Allah'ın Ođlu

Beşinci anahtar, "Allah'ın Kelamı" ve "Allah'ın Ođlu" terimleri için uygun ifadeler bulmaktır. İsa için kullanılan "Allah'ın Kelamı" ifadesi hem Kuran'da (Ali İmran Suresi (3): 44/39; Nisa Suresi (4):169/171) hem de İncil'de (Yuhanna 1:1, "söz" ya da "kelam"; Vahiy:19:13). Bu ifade, farklı bir şekilde, hem Müslümanlar hem de Hıristiyanlar için çok önemlidir; çünkü Allah ile İsa arasındaki yakınlığı ve gizemli ilişkiyi yansıtır. *Allah'ın Kelamı* ya da yerel Müslüman cemaatine göre buna eşdeğer bir ifade kullanmakla, çok önemli bir kavramın kolayca anlaşılması sağlanabilir.

"Allah'ın Ođlu" unvanı için durum biraz farklı; çünkü Kuran birkaç yerde Allah'ın oğlu olamayacağını belirtir. Kuran'da oğlu için kullanılan Arapça sözcük fiziksel ya da biyolojik oğlu anlamına gelir; ve tabii ki Hıristiyanlarla Müslümanlar bu konuda hemfikirdirler: Ruh olan Allah'ın asla bir oğlu olmadı (her Müslüman, Allah'ın doğmadığı ya da doğurmadığı yolundaki ifadeyle büyür). Bütün bunların ışığında, Grekçe *huios theou*, hem özgün dillerdeki anlamını verecek hem de Müslüman okuyucuya Allah'ın biyolojik oğlu olabileceğini ima etmeyecek biçimde nasıl çevrilebilir? Çünkü her iki cemaat de bu konuda aynı fikirde. Konuyla ilgili birkaç öneri var.

Eğer yerel dilde mecazi anlamda oğulluğu ifade eden bir sözcük varsa, bu sözcüğün kullanılmasında büyük yarar var. Ne var ki, çok az sayıda dil "biyolojik oğlu" ifadesinin tersini anlatan bir terime sahiptir. Öyle bir terim ya da sözcük olmadığı durumlarda, çevirmenlerin bazıları özgün dildeki terimin teolojik olarak çok ağır olduğunu, hassas Müslüman okuyucuyu gücendirmek pahasına da olsa "Allah'ın Ođlu" ifadesini aynen çevirmek gerektiğini ileri sürerler. Bazı çevirmenler de (yine mecazi oğlu için uygun sözcük olmadığı yerlerde), bu unvanın mecazi anlamını ön plana çıkaracak bir ifade bulma konusunda büyük gayretler göstermiştir. Örneğin, "Allah'ın Ruhsal Ođlu" ya da "Allah'ın Gönderdiği sevgili Ođlu" gibi...Başka çevirmenler, *dinamik eşitlik (dynamic equivalence¹⁵)* diye tanımlanan çeviri yöntemini kullanarak ifadenin iki bin yıl önceki okuyucular tarafından anlaşıldığı biçimini vermeye çalıştılar. Oldukça zor olan bu girişimler, unvanın daha çok Mesihlik yönü üzerinde durdular.¹⁶ (Not:Kutsal Yazılar'ın birçok yerinde "Allah'ın Ođlu", Mesih'in bir alternatifi olarak geçmektedir. Luka 1:32-33; 4:41; Markos 14:61; Matta 16:16, 20'ye bakın). Kısacası, "Allah'ın Ođlu" unvanını nasıl çevirmek gerekir sorusunun kolay bir cevabı yoktur.

6 Kilise, Hıristiyan, Vaftiz

Altıncı anahtar, sosyopolitik ve dinsel anlamlarla yüklü "kilise", "Hıristiyan" ve "vaftiz" sözcüklerini çevirmenin en iyi yolunu keşfetmekle ilgilidir. Aslında bu üç terime, gerektiğinden çok daha fazla sosyopolitik ve dinsel anlamlar yüklenmiştir. Ne yazık ki her üç terim de, doğru olmamakla birlikte

Bu üç terim, Müslümanlar'a sanki "bu kitap (*Tevrat, Zebur ve İncil*) size uygun değildir" (ki bu doğru değildir) hissini verecek bir olumsuzluğu sahiptir. Okuyucular üzerinde denenmeden çevrilirse, bazı dillerde ve kültürlerde "Kilise" sözcüğü, yabancıların, Batıların tapındığı bina olarak anlaşılabilir. "Hıristiyan" terimi de Batılı birini, Batıların uygulamalarını, Batı

ahlakını ya da emperyalist ve haçlıları çağrıştırabilir. "Vaftiz" terimi, dikkatsizce çevrildiğinde, bireyi ailesinden ve halkından ayıran nihai bir dinsel tören şeklinde algılanabilir. Grekçe *ekklesia* terimini çevirmek için kullanılacak sözcük, tapınmak için bir araya gelen bir topluluğu (yabancı bir kurum ya da bina değil); "Hıristiyan" terimi, Mesih'i¹⁷ izleyen kişi; ve "vaftiz" terimi, aileyi ve toplumu¹⁸ reddetmek anlamına gelen bir tören yerine, içsel ve ruhsal değişimi yansıtan dışsal bir eylemi ifade etmelidir.

Son Düşünceler

Bu makale daha çok dilbilimsel konularla ilgilidir; bununla birlikte göz önüne alınması gereken başka etkenler de vardır. Birincisi kitabı sunuş biçimidir. Müslümanlar süslü püslü, canlı ve parlak renkli, kaliteli ve pahalı kâğıda yapılmış Kutsal Kitap basımlarına özel bir saygı gösterirler. İkincisi, Grekçe ve İbranice metinlerin kullanılması, Müslümanların orijinal dillere verdikleri önemden ötürü hayati bir rol oynayabilir. Bugün bazı çeviriler, ya sayfa kenarlarında ya da alt yazılı olarak İbranice ve Grekçe orijinal metinleri de içermektedir. Yakın tarihte bir ülkede yayınlanacak olan Zebur'un her bölümünün ilk satırının altında İbranicesi de olacak. Üçüncüsü, haritalar, sözlükçe, dipnotlar ve girişler gibi ekler okuyucuya büyük yardım sağlar.

Son olarak, eğer mümkünse, çeviri sürecine Müslümanları da dâhil etmeli. Aktarılmak istenen kavramları bir kere anladılar mı, Kutsal Yazılar'ın mesajını kendi cemaatlerine en iyi şekilde aktarmaları mümkün olacak. Bazı Müslüman arkadaşlar ve komşular, Tevrat, Zebur ve İncil'i okumanın mekruh bir şey olduğunu düşünseler bile, diğer birçokları Musa'ya, Davut'a, İsa'ya ve Rab'bin diğer hizmetkârlarına vahyedilen sözleri okumaktan zevk alırlar.

Dip notlar

- 1 Yahudi okuyucular için yapılan çeviri David H. Stern (1989, Yahudi İncil Yayınları: Maryland) tarafından yapılmış olup Yahudiler için İncil adıyla bilinmektedir. İngilizce olmasına rağmen Mesih yerine Maşiyah, Kutsal Ruh yerine Ruah Ha Kodeş ve Rab yerine Adonay gibi İbranice sözcükler kullanılmıştır. Benzer şekilde, İslami kökenli okuyucular için İngilizce'ye çevrilen Kutsal Kitap metinleri de Mesih, Allah, Yahya, İbrahim ve Meryem sözcüklerini içerir. Bu çeviri, temel metin olarak Kutsal Kitap'ın New International Reader's Version sürümünü kullanmaktadır.*
- 2 Tevrat, Zebur ve İncil sözcükleri, teknik olarak Musa'ya verilen Tora'yı (Pentatok), Davut'un Mezmurları'nı ve İsa'nın Müjdesi'ni ifade eder. Bu sözcükler Kuran'da kullanılmış olmakla birlikte, İbrani ve Hıristiyan Kutsal Kitap'larının bütününi ifade ettikleri açıktır.*
- 3 Kuran'da bazı ayetler ayetler Kutsal Kitap'ta meydana gelen tahribattan söz eder. Bu konudaki tartışma, yazılı metnin kendisinin değiştirilip değiştirilmediği (Arapça: tahrif el lafaz), veya sözlü olarak başkalarına öğreten kişilerin net bir biçimde iletip iletmedikleri (Arapça: tahrif el mânâ), doğru biçimde öğretip öğretmedikleri ya da anlamını bütünüyle paylaşıp paylaşmadıkları üzerine odaklanır. Günümüzde birçok Müslüman uzman (elbette hepsi değil), sözcüklerin kendilerinin değiştiğini ileri sürer. Tabari, Buhari, İbni Haldun ve Seyyid Ahmed*

17

18

Han gibi, saygın birkaç âlim alternatif düşünceyi, yani metnin sağlam olduğu, ancak yanlış anlaşıldığı görüşünü savunmuştur. Günümüzdeki biçimiyle Kutsal Kitap'ın tahrif edilmemiş olduğunu belirten son uzman Avustralya'daki Melbourne Üniversitesi'nden Abdullah Sait'tir (bkz. Müslüman Dünyası, 2002 Sonbahar dönemindeki 92. sayıda yer alan "Yahudi ve Hıristiyan Kutsal Yazıları'nın Çarpıtılmasına İlişkin Suçlama" adlı makalesi).

- 4 *Daha az öneme sahip diğer iki itiraz, yerel Müslüman liderlerin bundan hoşlanmayacağı veya İsa adını etimolojik olarak kurtarmak anlamına gelen İbranice Yeshua sözcüğünden gelmediğidir. Birinci itirazla ilgili olarak, yerel liderlerin sahip olduğu nüfûz, her çeviri ekibinin masaya yatırması gereken bir konudur. İkinci itirazla ilgili olarak da, İsa adının orijinal İbranice sözcüğün (Yeshua) Aramice konuşan doğu kilisesine yerleşirken daha ileri bir dilbilimsel değişime uğramış harfi harfine çevirisinden başka birşey olmadığı konusunda günümüzde neredeyse tüm uzmanlar hemfikiridir (bkz. dipnot 5).*
- 5 *Princeton Üniversitesi profesörü Philip Hitti, yeni ufuklar açan Araplar'ın Tarihi (1951, Macmillan Company) adlı çalışmasınının 106. sayfasında Süryani Araplar'ın İslam öncesi dünyaya İsa adını tanıttığını belirtir. İsa adının Süryani Hıristiyanlar'ın kullandığı sözcükten harfi harfine yapılan bir çeviri olduğu düşüncesine katılan diğer uzmanlar Geoffrey Parrinder (1995, Kuran'da İsa, Oneworld Press, sf. 16) ve Arthur Geoffrey'dir (1938, Kuran'ın Yabancı Sözcük Dağarcığı, Baroda: Oriental Institute). Hem Arapça'ya hem de antik Süryanice'ye oldukça aşina iki batılı uzman/çevirmen olan Dr. Jonathan Culver ve Dr. Rick Brown'la birlikte, bazı Müslüman uzmanlar da İsa adının kökeni konusundaki bu görüşe katılmaktadır.*
- 6 *Bu antik Arapça çevirinin kopyaları Vatikan Kütüphanesi ve Leiden Üniversitesi Kütüphanesi'nden elde edilebilir.*
- 7 *1733 yılında basılan bu çeviri, Hollandalı bir din adamı olan Dr. Melchior Leijdecker tarafından yapılmıştır. Çeviri ilkesi, Endonezya- Malay takımadasında yaşayan Müslümanlar tarafından bilinmekte olan sözcükleri ve Petrus veya Matta'nın adları gibi, İslam kültüründe yer almayan sözcükler ve adlar için Arapça Kutsal Kitap'taki ifadeleri kullanmaktı. Henry Martin, İncil'i Urduca'ya çevirirken, İsa da dahil olmak üzere tüm adları Urduca'da bilindikleri biçimleriyle kullandı; fakat Bible Society daha sonra adları kulağa daha Grekçe gelecek biçimde değiştirdi. Bunun sonucunda, İsa adı Yisû'ya dönüştü.*
- 8 *Bu çeviriler Güney Tayland, Filipinler'in güneyi, Malezya ve Endonezya adalarında bulunmaktadır.*
- 9 *Eugene Peterson, The Message adlı Kutsal Kitap çevirisinde tahminen Grekçe kurios sözcüğünün anlamını modern İngilizce'de daha iyi yansıttığını düşündüğünden İsa için Rab yerine "Efendi" sıfatını kullanmıştır.*
- 10 *Bunun en açık örneklerinden biri, İsa'dan söz ederken kurios yerine birincil terim olarak Tuhan sözcüğünü kullanan standart Endonezyaca Kutsal Kitap'tır. Etimolojik olarak tuan (rab, efendi veya hakim anlamına gelir) sözcüğü ile yakından ilişkili olmakla birlikte, Tuhan sözcüğü yalnızca Tanrı için kullanılır.*

Genel olarak, bir kişi Tühan Yesus dediğinde Endonezyalı bir Müslüman “Tanrı İsa” ifadesini anlar. Ancak, 1733’ten önceki bazı Malay-Endonezyaca Kutsal Kitap bölümleri İsa’dan söz ederken kurios yerine tuan sözcüğünü kullanır.

- 11 Tercih edilen, İngilizce’deki Lord sözcüğü gibi bir terim bulunmasıdır. Bazı diller, erkekler için olduğu gibi, Tanrı için de kullanılabilir sözcüklere sahiptir (İspanyolca’daki señor gibi); başka dillerde, yalnızca krallar ve büyük liderler için olduğu gibi Tanrı için de kullanılabilir sözcükler bulunmaktadır (Java dilindeki Gusti gibi). Arapça Rabb sözcüğü sorun yaratmaktadır. Bu sözcük teknik olarak hem insan olan efendiler hem de Efendi (Tanrı anlamındaki) için kullanılabilir (ya da tarih içerisinde kullanılmıştır); ancak günümüzde işlevsel olarak yalnızca Tanrı anlamını taşımaktadır.
- 12 Metinde sözü edilen dört dile ek olarak, Allah adını kullanan en az bir çeviriye sahip olduğunu kişisel olarak bildiğim diğer diller Türkçe, Urduca, Malay’dır ve Endonezya’daki birçok adada ve etnik grupta kullanılan neredeyse tüm Kutsal Kitap çevirilerinde Allah adı geçmektedir. Ayrıca, UBS’ten Ken Thomas (2001, Kutsal Kitap Çevirisinde Allah, Kutsal Kitap Çevirmeni 52(3):301-306) Bambara, Fulfulde Hausa, Afrika’da Mankinka ve ortadoğuda Azerbaycan dillerinin Allah adını kullandığını bildirir.
- 13 Öncelikle, Semitik diller olan İbranice’deki YHWH ve Arapça’daki Allah kavramları yaratıcı güç, tanrısal öz ve nitelikler açısından çarpıcı biçimde paraleldir. İkinci olarak, ne Allah ne de YHWH iyelik veya çoğul takıları alamaz. Üçüncü olarak, Allah Müslümanlar ve YHWH Yahudiler tarafından işlevsel açıdan ad olarak görülür. Shorter Encyclopedia Of Islam (Kısa İslam Ansiklopedisi, 1961 E.J. Brill: Leiden, Hollanda, sf.34), H.A.R. Gibbs’in sözlerini şu şekilde ifade eder:

Bu yüzden Allah, Tanrı’nın Müslümanlar arasındaki uygun adıdır. Yahudiler’in kullandığı Yahweh adının karşılığıdır. Çoğul takısı alamaz. Müslümanlar’ın, çoğul anlamdaki “tanrılar”ı ifade etmek için muhtemelen Allah sözcüğünün kendisinden türetilmiş olduğu İlah, ilahlar adına başvurmaları gerekir.
- 14 Çevirmenler, İbranice özgün sözcüklerin ayırt edilmesini önemsiyorsa, YHWH ve Elohim adları, metinde tek başlarına görüldüğünde, büyük harf kullanılarak ayırt edilebilir.
- 15 Kutsal Kitap çevirisinde “dinamik eşitlik” (dynamic equivalence), zor bir terimi veya ifadeyi mota mot karşılığı veren sözcüklerle (yani, harfi harfine) çevirmek yerine, terimin anlamını iletmek yoluyla açıklama girişimidir. Günümüz okuyucusuna, antik çağda bu terimi özgün dilde işiten bir kişinin anladığına yakın bir anlam veya mesaj çağrıştıracak bir terim veya deyim üretme beklentisi taşımaktadır.
- 16 Rick Brown’ın bu konu hakkında kapsamlı yazıları bulunmaktadır. “Translating the Biblical Term ‘Son(s) of God’ in Muslim Contexts”, International Journal of

Frontier Missions, 22/3 ve 22/4 (2005) başlıklı iki bölümden oluşan makalesine bakınız.

- 17 *Bütün Müslüman ülkelerde, Grekçe christianos için kullanılan bir sözcük bulunmaktadır. Sözcük genellikle Nasrani, Mesihî, İsevi veya Kristen sözcüklerinin bir türevi şeklindedir. Hangisi olursa olsun, terim daha çok yanlış anlama ve olumsuz bir yan anlam vermektedir. Bu sözcük Grekçe’de “Mesih’i izleyen kişi” anlamına gelir. Easy-to-Read Holy Bible’in 2005 baskısı, bu nedenle christianos sözcüğünü (örn. Elç.11:26) “Hıristiyanlar” yerine “Mesih’i izleyenler” şeklinde çevirmiştir (yayıncıyla kişisel iletişim).*
- 18 *“Günahların bağışlanması için yıkanma”, “tövbenin bir işareti olarak yıkanma” veya “İsa’yla birlik olmanın bir simgesi olarak suya batma” ya da yalnızca “suya batma” gibi bir ifade uygun olabilir. Ayrıca, simgesel olarak suyla arınmayı ifade edecek yerel bir terim kullanmak da uygun olacaktır. Grekçe baptizo sözcüğünün (İngilizce baptize gibi) harfi harfine çevirisi veya Hıristiyan azınlığın kullandığı yerel bir terim, muhtemelen özgün sözcüğün ilk okuyuculara ilettiği sade tövbe ve bağışlanma anlamını ifade etmeyecektir (örn. Elç.2:40-41; 16:33). Dahası, yerel kilise tarafından kullanılan terim büyük olasılıkla aileyi veya toplumu reddetmek anlamına gelen sosyal/toplumsal bir yananlam içerecektir. Vaftiz bu tür tepkilere neden oluyorsa, istenmeyen olumsuz duygular uyandırmayacak daha doğal bir terim bulmak akıllıca olacaktır.*

Orijinal kaynağı: IJFM 23:2 Summer 2006 – p73 www.ijfm.org